

2 mars 2023 kl. 04:00

Debatt

Avliva myterna om privat och offentlig vård

Det finns en falsk dikotomi mellan privat och offentlig vård. Det viktiga är att professionen får vara med och styra verksamheten. Det menar Andreas Thörneby, specialist allmänmedicin, Närhälsan Kinna vårdcentral, och Andreas Nyström, specialist ortopedi, Ortho Center Storängsbotten.

Enligt vår erfarenhet från sjukvården kan professionsstyrning av verksamheter ha en modererande effekt på potentiellt negativa drivkrafter, skriver debattörerna. Foto: Jonas Ekströmer/TT

Andreas Thörneby och Andreas Nyström

specialist allmänmedicin, Närhälsan Kinna vårdcentral respektive specialist ortopedi, Ortho Center Storängsbotten

Detta är en opinionsartikel som speglar skribentens åsikter.

En vanlig uppfattning är att det går en avgörande skiljelinje mellan offentligt och privat driven verksamhet, kanske särskilt när det gäller utförande av så kallade välfärdstjänster. Anhängare av privat vård och skola pratar gärna om den offentliga

sektorns inbyggda slapphet, ineffektivitet och ovilja till förändring. Anhängare av offentlig verksamhet pratar omvänt ofta om den privata sektorns girighet, russinlockande, skeva prioriteringar och undvikande av ansvar.

Extern motivation korrumpierar vården

Båda sidorna har rätt, och fel. Rätt, för att drivkrafterna att agera på de sätt som respektive huvudman anklagas för faktiskt finns där. Fel, för att de flesta verksamheter undviker att agera utifrån dessa drivkrafter och gör ett bra jobb oavsett huvudman. Sålunda visar sig majoriteten av medarbetare inom offentlig verksamhet vara lika hårt arbetande och effektiva som sina privatanställda kollegor, och medarbetare inom privat verksamhet lika etiskt medvetna och omsorgsfulla med samhällets resurser som sina offentligtanställda kollegor. Samtidigt ser vi hur styrning.genom.externa.motivationsfaktorer och enkla mätetal inom till exempel sjukvården korrumpierar verksamheterna med försämrade vård för patienterna och sämre arbetsmiljö för de anställda som följd.

De generaliserande myterna om privat och offentlig verksamhet bygger på teorin om "homo economicus"; att de val vi gör främst kan förklaras av ekonomiska utfall. Att generaliseringarna om privat och offentlig verksamhet så ofta kommer på skam visar att det finns andra drivkrafter med större förklaringsvärde. Vi menar att medarbetare inom vård och utbildning snarare drivs av en önskan att excellera i sin yrkesroll och att den största belöningen är tillfredställelsen i att se hur deras unika kompetens gör maximal nytta för patienter respektive elever. Vi syftar inte på altruism; självklart uppskattas skälig ekonomisk ersättning, men lönen är inte den centrala drivkraften.

Ge professionen mer inflytande

Vad skiljer då verksamheter som lyckas från de som inte gör det? Det avgörande är att verksamheten drivs enligt professionell logik där vare sig (privat) affärslogik eller (offentlig) byråkratisk logik tillåts dominera. Verksamheter vars ledning har förstått detta grundläggande förhållande kan navigera undan de fallgropar som finns för respektive huvudmannaskap.

Att generaliseringarna om privat och offentlig verksamhet så ofta kommer på skam visar att det finns andra drivkrafter med större förklaringsvärde.

Professioner är yrkesgrupper som besitter unik och vital kunskap, som är självstyrande, arbetar under strikt personligt ansvar och utövar kontroll inom gruppen. De verkar under ett slags samhällskontrakt där professionen ges stor frihet i utbyte mot att man

använder sin kompetens och yrkesetik till största möjliga nytta för samhällsmedborgarna.

Managementchefer duger inte

Enligt vår erfarenhet från sjukvården kan professionsstyrning av verksamheter ha en modererande effekt på potentiellt negativa drivkrafter. Om ledningen ger frihet under ansvar och signalerar att den prioriterar hög kvalitet på de medicinska bedömningarna och att medarbetarna levererar största möjliga nytta till patienterna med de största medicinska behoven framför att maximera vinster, minimera kostnader eller följa centrala direktiv kommer medarbetarna att agera enligt sin professionella logik, oavsett huvudman. En förutsättning för det är hög professionell kompetens i verksamhetsledningen. Enbart cheferfarenhet och kunskap inom management är otillräckliga. Om chefen själv tillhör samma profession och arbetar kliniskt enligt samma logik förstärks effekten. Småskalighet underlättar ofta.

Om vi ska komma tillrätta med de ökande problemen inom svensk sjukvård och andra välfärdstjänster bör vi avliva myterna och överge den falska dikotomin mellan privata och offentliga driftsformer, och börja diskutera hur vi i stället kan stärka professionslogiken inom alla samhällsviktiga verksamheter.

 POLITIK PÅ ALLVAR

Få GRATIS nyheter och en daglig politisk överblick från Altinget

E-post

Registrera dig

Ja tack, jag vill gärna få nyhetsbrev från Altinget. Ni får kontakta mig via e-post eller telefon med information om de tjänster och verktyg som Altinget och [Altinget-koncernen](#) erbjuder, samt även inbjudningar till evenemang, erbjudanden om nätverk, nyhetsbrev eller [liknande](#). Jag kan när som helst återkalla mitt samtycke. Mina personuppgifter behandlas i enlighet med vår [personuppgiftspolicy](#).

 vision

